

СКАНДИНАВСКИТЕ МИТОВЕ - РАЗКАЗИ ЗА СЪТВОРЕНИЕТО НА СЕВЕРА В СВЕТА НА ЛЕДЕНИЯ ВЕЛИКАН ИМИР

Скандинавските митове са стигнали до нас както от народните предания, така и благо-дарение на два сборника с текстове, познати под името „Еди“. „Старата Еда“, писана приблизително през 1275 г., е известна още като „Поетическата Еда“ и съдържа 29 поеми. Другата, наречена „Младата Еда“, е известна още като „Еда в проза“. Независимо от наименованието си, тя е написана от известен исландски поет 50 години преди „Старата“. Информация за скандинавските митове се черпи не само от тези писмени източници, но и от скулптури, амулети и фрески, представящи отделни моменти от митологията на северните народи. Невероятното е, че много от тях са изобразявани върху стени, врати и други елементи на християнски църкви в Скандинавия. Интересни знаци са руните - букви на езическата азбука, с помощта на които са съставени магически текстове за гадаене и лечение. Днес знаците са изместени от латиницата, но продължават да се изработват като декоративни елементи, да се използват при съставяне на рунически кален-дари и карти за гадаене.

В основата на скандинавския мит стои чудото, породено от стихии въздух, огън и вода. Нещата в мита се раждат едно от друго, материята се самосъздава и видоизменя. Определящи са стихии - вода под формата на лед, и огън - под формата на топъл вятър, пот и горещ дъх. Всъщност водата в твърдото си състояние е първата форма на материята. Тя символизира Космоса в неговата цялост. В мита водата съчетава животворните и сътворяващите сили на природата. Първоначално животът се въплъщава в един леден великан с името Имир. Той се ражда сред ледената бездна. Сътворението му започва чрез качествени изменения на водата под въздействие на топлия вятър - предвестник на промяната. Първа капка, втора, после много капки върху ледените блокове и чудото на живота става - появява се тялото. Реторичният въпрос: „ По силата на какво възшебство се сгорещил той в този свят от лед?“, насочва към загадката на Сътворението. Защото не е ясно какво поражда вътрешния огън на ледения великан и как се появява потта, от която се моделират образи на исполини, полово разграничени като мъж и жена. В друга версия на мита от лявата ръка на Имир се появяват момче и момиче, а от краката му се ражда шестоглав великан. Така се поставя началото на рода на великаните - жестоки и коварни като леда и пламъка, от които са произлезли.

От ледените капки се ражда четвъртата жива твар - огромната крава Аудумла, символ на подхранващата и оплождаща сила. Тя храни всички появили се същества с мляко от напръщялото си виме, от което потичат четири ручея. Странното е, че в библейските текстове също има четири реки в Рая, които сочат четирите посоки на света. Следователно числото четири в мита също има дълбок смисъл. То говори за космически порядък.

Кравата с топлия си дъх започва да ближе замръзналите грамади лед и се появява петото живо същество - Бури, което вече не е великан. От сина на това създание - Бор, и Бестла - дъщеря на един от великаните, се раждат първите трима богове - Один, Вили и Ве. Числото три вече говори за множество-ност, творческа сила, израстване, движение напред.

В скандинавския мит усъвършенстването на света, създаването на нов порядък, космос става чрез борба между поколенията. В старогръцките митове Зевс - бог от третото поколение, води борба с титаните за надмощие и за по-добър, по съвършен ред и изпраща огромните същества в мрачния Тартар. Подобно на него Один, Вили и Ве започват „жестока безмилостна война“ със старото поколение на великаните и ги побеждават. Великанът Имир, от който се ражда първото поколение на Севера, е толкова огромен, че в кръвта, потекла от раните му, потъват кравата Аудумла и всички останали великани. Оцелява само внукът на Имир - великанът Белгермир, който успява да построи лодка и заедно с жена си да избяга в най-студените северни области, за да създаде свое поколение.

В мита съществува рязко противопоставяне на тема разрушение и сътворение, смърт и творчество. Боговете унищожават стария ред в името на създанието. Когато битката свършва, тялото на Имир представлява безформена грамада от ледени блокове. Боговете стават господари на вселената, но са недоволни от света. Образът на мъртвия великан се превръща в тъжна гледка. Познатото ледено еднообразие потиска, смъртта не носи удовлетворение. Около падналия великан се простират „вода, лед и пак вода, и пак лед“. Възкликателното изречение: „Тъжна, еднообразна, пуста и ледена!“, говори, че боговете не изпитват задоволство от видимото. Сега вече никой не им пречи да уредят света по свое желание. И започва създанието: „С общи усилия тримата богове повдигнали тежкия мъртъв исполин и го запратили в пространството, където той се превърнал в Земята. Нареклия Средното поселище.“ Следователно Земята - кръгла и плоска, е среда, което е намек, че все още светът не е моделиран. Боговете разполагат Земята сред огромно море, образувано от кръвта на Имир. От тялото на великана от само себе си се раждат нови елементи. Всека част от плътта на ледения великан се превъплъщава в нов вид материя. Чудесата на пресътворява нето продължават. От костите на Имир се образуват планините. Косите на мъртвия великан пускат корени, покриват се с листа и се появяват горите. Зъбите на великана се превръщат в скали, а от мозъка му се раждат облаците. Този момент от мита говори как нещата, самосъздали се от материята, магически се видоизменят и усъвършенстват с помощта на боговете. Один, Вили и Ве повдигат черепа на Имир върху четири колони и създават небесния свод. Отново се появява цифрата четири, което говори за създаването на нов порядък, за съграждането на по-съвършен Космос. В мита се говори за трудова дейност, подобно на тази на строителя и архитекта, и за удоволствието от нея. Белег на творчество е украсата на небесния свод с искри от огненото царство, най-голямата от които става Слънце. Глаголните форми „направили“ и „украсили“ показват майсторско умение и усет към красота. Новият ред е означен смяната на сезоните и редуването на дните и нощите. И както в библейските митове, след стореното творците се отдават на заслужена почивка. Неповторима по своето звучене е направената равностметка: „Здравата поработили наистина и заслужавали да си починат, да се позабавляват.“ Но как се забавляват боговете? Като продължават да творят красота, но вече за себе си. Техен дом става прекрасното небе. Преди да отдадат на „весели празници“, боговете сътворяват „прелестен небесен палат“. Това е дворецът на Один - Валхала, най-големият и най-красивият на света. В него има петстотин и четиридесет просторни зали, в които се събират боговете и богините, защото родът на тримата богове се разраства. Тук митът постига най-красивата си образност в описанието на нечувани вълшебства.